

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

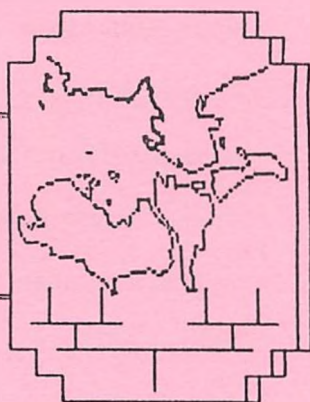
Slægtshistorisk Forening

for

Storstrøms Amt

Årsskrift 1996

Kødderne

12. Årgang

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORSTRØMS AMT

Indholdsfortegnelse:

En svensk dame.....	Side	1
Kage anno 1875.....	-	6
Landsarkivet.....	-	7
Mormonkirkens Slægtshistoriske Center:	-	10
Thyco Brahe dage.....	-	18
Ryttersoldaten og hans lillebror.....	-	19
Rentekammeret.....	-	23
Mål og vægt.....	-	24

Programmet for sæsonen 1996/97 er løst indlagt.

Hæng det på opslagstavlen.

Vel mødt til foredragene.

E N S V E N S K D A M E

Indaendt af Viggo Poulsen, Leerbjerg-Asen 2, 3230 GRÆSTED

Min mor var svensk og født i Store Rävamåla i Barkaryds församling den 24. maj 1869. Hun rejste til Danmark den 17. januar 1890, hvor hun sejlede fra Rönneby til Bandholm havn på Lolland.

Der blev ikke averteret efter piger i avisen, men det blev meddelt i kirken, at der ville komme en dansk forvalter den kommende søndag på kirkepladsen, og dem der havde lyst, kunne melde sig og få arbejde i Danmark.

Min mors forældre boede i Rävamåla, hvor min morfar i sine unge dage havde meldt sig som marinesoldat og havde gjort tjeneste i Karlskrona og var senere avanceret til bådsmænd.

En marinesoldat i Sverige blev dengang antaget for livstid, d.v.s. til han fyldte 60 år.

Hver soldat fik tildelt et stykke jord, som kaldtes et "soldatertorp", som konen og børnene så kunne passe.

En landsoldat var i tjeneste om vinteren og kunne passe jorden om sommeren. Han fik en hest af kommunen. En marinesoldat derimod var i tjeneste om sommeren (skibene sejlede ikke om vinteren, når der var is på vandet), og derfor måtte min mor-

mor have hjælp af kommunen, om sommeren, til at pløje og harve. Hun måtte selv så korn med hånden fra en sæk, hun havde hængt over nakken.

De havde een ko og een gris samt nogle høns. Landbruget var en del af lønnen som marinesoldat.

Mor fortalte om hungersnød på grund af tørke 3 år i træk (sikkert omkr. 1875, da denne tørke er omtalt i den svenske rigshistorie). Hun fortalte også, at hun sammen med mormor var ude på marker og veje og pille frø af røbynker, som blev blandet med korn og malet til mel og senere bagt til brød.

Bådsmanden, der hed Petterson (i papirerne er der noteret "piga Sofia Persdotter", så han har sikkert heddet Per til fornavn) havde mange børn. Mor var den yngste, men sagde altid, hun ikke vidste, hvor mange der var - måske 17-18 stykker. Hun havde aldrig set de ældste, da de for længst var kommet ud at tjene, og et par af drengene var rejst til Amerika.

Hun havde en ældre søster (Anna), som også var kommet til Danmark og blevet gift med Emil Dyring. De boede, de første par år, i et lille hus tæt ved et stort gadekær i Rersnæs, men købte senere et lille husmandssted på den anden side af vejen. Far, mor og jeg besøgte dem hver sommer i flere år.

De første par år lånte far en hest med vogn hos Mikkel Olsen, og vi kørte altid meget tidligt og kom ikke hjem før meget sent om aftenen.

Men så fik mor og jeg lært at cykle - far kunne - og herefter

var det så nogle dejlige cykelture, vi tog ned til Rersnæs. Når vi cyklede derned, havde vi altid lappegummi med. Der var jo kun grusveje overalt.

På disse ture blev far altid tørstig, og han kørte fra os i forvejen, og ind på Stokkemarke Kro for at få en kaffepunch. Mor havde saftvand med til hende og mig.

Rersnæs kommer man til - lidt før Bandholm - og der er ikke så langt til stranden, der havde mange af beboerne en jolle liggende, som de brugte, når de skulle stange ål i Smålandsfarvandet.

Emil Dyring lånte en jolle og stangede lidt ål, når han ikke skulle på arbejde på Knuthenborg. Han havde altid sørget for ål, når vi kom, og far og mor fik ål med hjem i en sæk.

Da Anna og Emil havde fået dette sted, var Anna så glad, for de havde også fået en ko (den var gul). Den stod på græs og så langt efter hende, når hun kom ud til den. Også hønsene rendte efter hende, for hun kom med levningerne efter måltiderne.

Disse to søstre lignede slet ikke hinanden. Anna var stor og grov, mens mor var lille og spinkel.

Engang havde Anna været i Sverige, og da vi kom hos dem, var jeg meget interesseret i at høre om det, men der var ingen, der fortalte noget.

Mor havde aldrig været i Sverige, efter hun var kommet til Danmark, og så vidt jeg husker, fik hun heller aldrig brev hjemmefra.

Kort over Sydösterrike m/RÄVABILE.

Sofia og Anna talte meget om deres søskende. Der var særlig en broder, som mor holdt meget af.

Huset - i Sverige - lå i nærheden af en skov, og der var et stort stendige ind til skoven. En gang, hvor de legede var mor krøbet over diget, og der faldt en stor sten ned, som næsten knuste hendes ene hæl. Det havde hun mén af hele livet, men da hun lærte at cykle, var det en stor lettelse, når hun skulle til Nakskov for at handle.

Den broder som hun talte så meget om, bar hende ind i huset. De vaskede hendes ben, men der blev ikke sendt bud efter lægen, så ville foden nok være blevet forbundet.

Det var synd for denne lille svenske pige der ude i ødemarken. Men hun "kom sig" og kunne lege igen efter nogen tid.

Mor fortalte, når hendes far havde afmønstret om efteråret fra krigsskibet, fik de deres lønninger. De var gerne fire mand, der fulgtes hjem til hver deres "soldaterjord".

De købte to dunke brændevin (sikkert seks "Potters"-dunke). Da disse var tunge at bære, stak de en solid stok gennem hankene, og så gik de to mand og bar en dunk mellem sig.

De gik ikke så stærkt og måtte selvfølgelig hvile og smage på indholdet, så det tog sin tid at komme fra Karlskrona til Rävamåla. Overnattede de, måtte de ligge i en bondemands lade eller i vejgrøften.

Mormor vidste som regel, hvad tid de kom.

Hvis du har aner i Sverige (Skåne, Halland og Blekinge)
LANDSARKIVET I LUND
Dalbyvägen 4
Box 2016, 220 02 LUND
SVERIGE

Læs også: Vilhelm Moberg: "RASKEIS"

* * * * Kage anno 1875 * * * *

50 gram sukker
5 dl. mælk
100 gram usaltet smør
65 gram gær
3 æg
10 gram kardemonne
250 gram rosiner
80 gram sukat
ca. 800 gram mel

Kagelorm

Ingredienserne blandes.
Melet kommes i lidt ad gangen;
(lidt af det holdes tilbage).
Æltes godt igennem.
Hæver i 20 minutter.
Slås op, pensles med æg.
Bages ved 200 grader i 45 minutter

Dejskraber

Servér den lun med smør.

V E L B E K O M M E

* L A N D S A R K I V E T *

Historier fra 1700-tallet viser, hvorledes datidens menneskeskæbner og miljøer kan belyses gennem arkivmaterialet. På samme måde vil man kunne berette om nutidens forhold og mennesker.

Landsarkivet er konsulent for offentlige myndigheder i arkiv-anliggender og modtager deres arkivalier som regel, når de er 30 år gamle. Derefter stiller Landsarkivet arkivalierne til rådighed for publikum, enten i original eller på mikrofilm. Det foregår på Landsarkivets læsesale, hvor der er plads til knapt 100 besøgende. Her er alle velkomne, og her vil man få fagkyndig vejledning til at komme i gang med sine studier.

Offentlige arkivalier er almindeligvis tilgængelige, når de er 30 år. Hvis de indeholder særligt følsomme oplysninger af f.eks. personlig eller politisk art, skal arkivalierne, dog være 80 år, før de bliver almindeligt tilgængelige.

Landsarkivet modtager også arkivalier fra private arkivskabere, f.eks. fra godser, private institutioner og foreninger, samt fra privatpersoner. Disse arkivalier er tilgængelige efter de regler, som de private arkivskabere selv fastsætter ved afleveringen.

Landsarkivet har udarbejdet en lang række vejledninger og trykte bøger om sine samlinger.

Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm
Postboks 661, Jagtvej 10
2200 København N
telefon: 31 39 35 20 * telefax 31 39 05 35

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
101	102	103	104	105	106	107	108	109	110
111	112	113	114	115	116	117	118	119	120

Kort over Nyrop's Magasins

Kopiostilling i Nyrops magasin:

- 1-7 Folketællinger.
- 7 Folketællingsregistre og Vejvisere.
- 9 Kraks Vejviser.
- 11-12 Skifteregistre til Retsbetjente og Diverse skifteregistre.
- 13 Skifteregistre til Københavns Skiftekommission, Forseglingsprotokoller og Hvide-protokoller.
- 14 Diverse Vejledningsmateriale.
- 15 Helsingør registre, Falster registre, Københavns Skipperlav navnerogister og navnerogister til Borgerskaber.
- 16 Sagsregister til Københavns Auktionskataloger, Præsteregistre, Vor Frueskole Ligbøger, Diverse registre, Dødeblade.
- 17 Sjællands landstings panteregister, Københavns husregister & matrikel, Matrikelregister og Bornholmske gårde.
- 18-20 Kraks Vejviser.
- 31 Navnerogister til Afskrifter af Kirkebøger.
- 32-60 Kirkebøger.
- 69 Bibliotek juridisk (forordninger, love & anordninger).
- 70 Bibliotek juridisk (reskripter).
- 71-78 Bibliotek tidsskrifter.
- 80-90 Bibliotek personal speciale.
- 94-100 Bibliotek topografisk speciale.
- 101-120 Reserverede arkivalier.

MORMONKIRKENS SLÆGTSHISTORISKE * * * * C E N T R E * * * * *

af Anna Margrethe Krogh-Thomsen, Hedebyvej 5, 3650 Olstykke

Hvad kan jeg bruge dette arkiv til? - Og hvad kan jeg finde derinde? Det er de 2 spørgsmål, de fleste slægtsforskere stiller, når de hører om eller besøger et af Mormonkirkens Slægtshistoriske Centre. De spørgsmål har jeg selv fået stillet mange gange, og da det er umuligt på 5-10 minutter at give et nogenlunde ordentligt svar, har jeg derfor besluttet at skrive denne artikel. Her vil jeg forsøge at gennemgå nogle af de mange forskellige registraturer og andre materialer, der findes derinde og som står til de besøgendes rådighed prøve at skitsere, hvad man kan finde i disse. Jeg forventer ikke, at I skal kunne huske alt, men betragt biblioteket eller centret som et tilbud på lige fod med alle andre arkiver. Eller som et "leksikon" I kan bruge, hvis I får lyst dertil.

Mormonkirken har, som mange ved, affilmet en stor del af verdens genealogiske materiale, såsom kirkebøger, folketællinger, skifter og meget mere. De filmkopier, vi slægtsforskere dagligt har brugt på Rigsarkivet i København i næsten 50 år og stadig slider på, er lavet af mormonkirken og givet som gave til den danske stat.

De grønlandske kirkebøger, der "gik ned" med grønlandsskibet "Hans Hedtoft", var heldigvis filmet inden, så de er stadig til rådighed for alle, der har interesse deri.

I vore centre landet over (se adresselisten i slutningen af artiklen) er registraturerne til alle de affotograferede arkivalier til stede, men kun en lille del af selve filmene. De øvrige kan bestilles hjem fra USA. På kirkens hovedbibliotek i Salt Lake City er alle film tilstede, og dette benytter ca. 13.000 mennesker sig dagligt af. 80% af dem er ikke medlemmer af vor kirke, så de er virkelig tilgængelig for alle. I denne artikel vil jeg kun kort fortælle lidt om de vigtigste grupper:

IGI (International Genealogical Index)

Denne gruppe består af en meget stor samling mikrokort fra næsten hele verden. Ialt ca. 52 millioner oplysninger og heraf ca. 5 millioner danske. Disse oplysninger kan enten være en persons fødsels-/dåbsdag eller vielsesdato.

Kortene er først inddelt efter land, dernæst efter amt, eller anden områdebetegnelse som bruges i det pågældende land.

En undtagelse er dog Tyskland, her er hele landet taget under et sammen med det tidligere Østtyskland. De samme oplysninger, som er på disse kort, findes også på computeren.

At benytte disse kort kan være en god genvej til at finde en dåb eller vielse, som "driller" på de andre arkiver. Men husk altid at kontrollere oplysningerne bagefter på det egentlige arkiv: ålt er jo lavet af andre mennesker!

Locality-kortene (Family History Library Catalog)

Dette er den anden meget vigtige store gruppe, hvori man kan finde alle de arkivalier, der er filmet af mormonkirkens fotografer. Når en slægtsforsker normalt går på arkivet, er

mange af os vel nok lidt usikre i vor viden om, hvad der findes og ikke findes, og bruger derfor de arkivgrupper, vi bedst kender, såsom kirkebøger og folketællinger.

Men ved at bruge disse kort får man en oversigt over et stort antal andre arkivalier, som også kan benyttes i vor forskning, som f.eks. godsarkivalier, amts- og herredsarkivalier.

1) I begyndelsen af hvert lands kort findes en oversigt over de lokaliteter, der er filmet arkivalier fra. Ved at se her først får du den rigtige indgang til at finde det sogn, amt eller herred, som du ønsker at forske i. Det er vigtigt at se godt efter, både under sogn, amt og land.

2) Under sognet finder du de mest almindelige arkivalier, som gælder for det pågældende sogn, såsom kirkebøger, skifter og godsarkivalier.

3) Under amtet finder du folketællinger, lægdsruller, dødsattester, pasprotokoller, skolearkivalier og mange andre amts- og herredsarkivalier. Men husk selv at studere disse localitykort grundigt og se både under sogn og amt.

4) Som et eksempel vil jeg nævne skifterne. Dem bruger mange heldigvis, men mange har også svært ved at finde ud af helt præcis, hvilket gods deres forfædres gård eller hus har hørt under. På disse kort er det meget lettere, da der inden for hvert enkelt sogn er nævnt alle de godser og andre myndigheder, som ejede jord eller hus i det pågældende sogn.

Desuden er der en oversigt over alle de øvrige steder pågældende godser ejede jord, så man på den måde kan inden for hvilke sogne ens forfædre muligvis har flyttet rundt. Husk - mennesker var jo bundet til godset og ikke sogne. Al jord var dog ikke ejet af godser, så derfor er der også andre former for skifter, nogle står under amterne.

5) Sønderjylland har altid været lidt specielt. Husk i Sønderjylland var det (siden 1874) ikke lovbeftet at indføre dåb og vielser i kirkebøgerne, men derimod var det lov at blive indført i civilregistraturen, og denne er flere steder filmet op til 1930-1950. På Rigsarkivet har vi jo kun de sønderjyske kirkebøger op til ca. 1914.

6) Udover Danmarks grænser er der også meget at finde, f.eks. er en stor del af Berlins kirkebøger fra ca. 1650 til 1875 blevet affilmet af Mormonkirken i årene 1934-36, altså før 2. Verdenskrigs begyndelse. Det samme gælder for mange andre tyske byer. Dette er for mig personlig en fantastisk ting. Kirken kunne jo lige så godt have begyndt sin filmining i Skandinavien eller i et hvilket som helst andet land. Mange af disse tyske arkivalier er jo desværre blevet ødelagt under krigen og findes ikke mere.

I Slesvig-Holsten, hvor kirkebøgerne for en stor del ligger i de små præstegårde, er en del af dem allerede filmet, men kirken er atter igang i dette område i håb om, at disse bøger kan blive til glæde for forskere over hele verden, som har rødder i dette område.

7) I denne gruppe findes også bestillingsnumre på mikrofilm af 8 millioner familiegruppeskemaer over afdøde familier fra hele verden. Skemaerne er lavet og indsendt af kirkens medlemmer. Men husk - alt er registraturer og oversigter over film, som man eventuelt kan bestille hjem. På selve arkivet er kun en meget lille del af disse film hjemme, men kan som nævnt bestilles hjem for et mindre beløb. Desværre er det umuligt for mig at komme ind på alt. Denne gruppe findes også på computeren.

Færdigtrykte og udgivne slægtsbøger og anden litteratur

Der findes også fine oversigter over dette materiale, både under localitykortene og i en hel kasse for sig selv. Nogle af bøgerne er blevet affilmet - andre ikke endnu. Men har man først fundet en bog af interesse, kan man bagefter selv gå på jagt efter den på andre arkiver - her ikke at forglemme Frederiksberg Bibliotek, der har en meget fin samling af stamtavler, slægtsbøger og andre ting, der kan have interesse for en slægtsforsker.

Computeren

På mange af vore centre er der desuden adgang til at søge på en computer, oftest dog i begrænset tid, ca. 1/2 time pr. person. Tidsbestilling til computeren er tilrådeligt. I København på tlf. 38 34 55 70 i bibliotekets åbningstid tirsdag, onsdag og torsdag kl. 15-20. Der vil altid være hjælpere tilstede, så man behøver ikke selv at have kendskab til computer.

På computeren kan du benytte forskellige programmer blandt andet FamilySearch. I dette program er der flere muligheder,

andet FamilySearch. I dette program er der flere muligheder, men jeg vil kun omtale de to vigtigste:

1) I dette program kan du søge på hele slægtstavler og familieskemaer. Disse er for det meste indtil nu indsendt af kirkens medlemmer i det såkaldte "4-Generations Program". Men i den senere tid har også mange andre slægtsforskere ud over hele verden fået øjnene op for dette fantastiske program og er begyndt at sende deres eget arbejde ind på disketter (på en GEDCOM-fil). En GEDCOM-fil kan laves på 33 af de 155 forskellige slægtsforsknings edb-programmer, der i dag sælges i verden. På denne måde kan alle forskere få glæde af hinandens arbejde. Navne indsendt til dette program gør Mormonkirken ikke tempelarbejde for. Men programmet er til rådighed for mennesker i hele verden.

2) IGI (International Genealogical Index)

I dette store program findes navne og data på alle de personer, som vor kirke har udført tempelordinancer for. Det er i dette program, kirkens medlemmer kan tjekke, hvem der er udført arbejde for. I dette program kan man søge på 3 måder.

- a. På en enkelt person.
- b. Søge oplysninger om et ægteskab, hvor og hvornår.
- c. Søge efter børn til et bestemt ægtepar.

Oplysninger fra denne store computer kan udskrives eller kopieres både på papir, eller hvis det ønskes, på en diskette (ASCII fil), som du hjemme kan bruge i de fleste tekstbehandlingsprogrammer. På Slægtshistorisk Center på Priorvej

12 I København er der desuden 2 ældre computere til rådighed for private og kirkens medlemmer, der selv vil sidde og taste eget private slægtsforskningsmateriale ind på en diskette (7230), som de så kan tage med hjem og bruge hjemme. Det er PAF-programmet der er på disse to computere. Min egen danske vejledning for begyndere ligger derinde til fri afbenyttelse og afkopiering.

Flere af de elever, jeg har haft på mine edb-hold (både kirkens medlemmer og andre), kommer således bagefter på Priorvej og arbejder videre på deres arbejde. Det er jo ikke alle, der selv er istand til at anskaffe sig en computer, selv om mange efterhånden vil få det. Mange er ældre mennesker, som aldrig før har haft mulighed for at stifte bekendskab med et sådan nymodens "uhyre", og de skal også først finde ud af, om det er noget, de kan (eller tør), og som har deres interesse. Alle kan lære det, bare de kan se forskel på A, B og C. Men det er jo altid rart at vide, hvilke muligheder der findes.

Rundt om i landet findes mormonkirkens slægtshistoriske centre, som slægtsforskere er velkommen til at benytte. I listen (side 17) ses centrenes beliggenhed og lederens navn og tlf. nummer, således kan man ringe og aftale tid for besøg.

I.G.I. (International Genealogical Index) og

Locality-kortene (Family History Library Catalog)

findes også til brug på CENTRALBIBLIOTEKET I NYKØBING F.

- København: Priorvej 12, Frederiksberg
(Lisbeth V. Andersen, Tlf. 38 34 55 70/31 39 13 66)
- Slagelse: Skovvejen 50, Slagelse
(Hans Larsen, Tlf. 53 52 69 47)
- Aalborg: Rilshøjsvej 20, Aalborg
(Johannes Vestbø, Tlf. 98 26 16 31)
- Aarhus: Langenæs Allé 31, Aarhus
(Jørn Holm Bendtsen, Tlf. 86 94 68 75)
- Fredericia: Kaltoftevej 27, Fredericia
(Knud B. Andersen, Tlf. 75 92 43 38)
- Odense: Lahngade 58, Odense
(Niels-Ove Andersen, Tlf. 66 11 15 54)

Deres Horoskop

Deres fremtid kommer til at bygge på Deres fortid så for fremtiden bør De være mere omhyggelig med Deres fortid.

* * 32 TYCHO BRAHE DAGE * *

I år er det 450 år siden Tycho Brahe blev født.

Det er den danske astronom, som levede 1546-1601, der har lagt navn til de uheldige dage.

Den tyske kejser Rudolf den Anden pålagde i 1596 Tycho Brahe gennem astrologiske beregninger at finde frem til de dage, der var særlig uheldige for en kejser.

Tycho Brahe fandt frem til 32 dage:

1., 2., 4., 6., 11., 12. og 20. januar,

11., 17. og 18. februar,

1., 4., 14. og 15. marts,

10., 17. og 18. april,

7. og 18. maj,

6. juni,

17. og 21. juli,

20. og 21. august,

16. og 18. september,

6. oktober,

6. og 18. november og

6., 11. og 18. december.

RYTTERSOLDATEN & HANS LILLEBROR

af Hans Falkenberg-Klok, Rosenvænget 34, 4800 Nykøbing F.

Min oldefar var forsvundet. Nok har man 4 af slagsen,- men alligevel lidt pinligt. Især fordi det var lykkedes mig at trævle de andre rødder op et godt stykke nedad.

Helt ude af "billedet" var han nu ikke. Her har jeg ham som gift med oldemor *Hansigne Falkenberg* i 1871, far til 5 børn fra 1872 til 1880, inden han døde som 46-årig allerede 1882.

Men andre,- professionelle endda -, var gået istå på, at man ikke vidste, hvor han var født. Kirkebøgerne fra Skive viste hen til alle de nævnte kendsgerninger, og også til at oldefar var født ca 1835. Bare ikke hvor!

Under en samtale med "*kusine Ingeborg*" - en næsten 90-årig kusine til min afdøde far -, fik jeg en tilfældig oplysning om at der levede endnu en kusine af samme "orden".

Det viste sig som forventet, at heller ikke "*kusine Ellen*" havde oplysninger om sin farfar.

Hendes egen far,- den næststygste af de 5-, var død i 1914, da hun selv var 2 år gammel og ham huskede hun næppe heller.

Sporet var koldt. Og dog! Nogen tid efter ringede "*kusine Ellen*" op, og fortalte om et avisudklip hun havde fundet.

På loftet i en kasse med papirer fra faderens tid.

Det gulnede udklip med de gotiske bogstaver, lød sådan:

Jubilæum

Laust Petersen kan i dag fejre 25 Aars Jubilæum som Formand i Hr. C. Schourups Tømmerhandel i Viborg, hvor han i dette Tidsrum har varetaget sin Gerning med usvækket Troskab og Interesse. P. er født på Mors, stod fra 1854-58 ved den da eksisterende kongelige Livgarde tilhest, for hvilken den daværende Prins Christian, nu Kong Christian den Niende, var chef; han mindes at have været med til at eskortere Frederik den Syvende på Kongens Rejse baade til Lyksborg og Frederiksborg. Efter mangeaarig Tjenestetid i en Købmandsgaard i Skive kom Jubilaren her til Viborg, hvor han siden har været.

Hvorfor udklippet var blevet gemt, havde hun ingen forklaring på, men nu havde det altså ligget der i 80 år, eller mere. Så hvis jeg kunne bruge det til noget ...?

Det fik lov at ligge hos mig et års tid mere. Indtil jeg en dag fik øje på, at der ved oldefars bryllup i 1871, og siden ved farfars dåb i 1872, blandt vidner/faddere optrådte en person af samme navn som jubilaren og forhenværende ryttersoldat - *Laust Pedersen*.

Det kunne jo godt passe med at være en slægtning. Hvis det nu var en bror ? Så kunne man måske den vej?

En henvendelse til Viborg Lokalhistoriske gav resultat. Her fandt man hurtigt frem, både til avisen og til udklippets dato: Den ikke længere eksisterende *Viborg Stifts Tidende fra 4. Januar 1902*. Og ikke nok med det, - Laust var fra 1832.

Arkivet havde nemlig også check'et folketællingslisterne fra Viborg 1901 og her fundet, at fødestedet var AGGER. Triumferende var tilføjet en bemærkning om, at Agger ligger i THY! Det gør den ganske rigtigt, - men lige ud for Mors.

Det går jo rigtig godt det her,- så fat i dem oppe i Thy. De var flinke nok på den Lokalhistoriske. Ingen klage der, men der var bare det kedelige, at der hverken var en *Laust Pedersen* eller en forsvunden oldefar *Anders Christian* at finde omkring 1830'erne. Hverken i det bortskyllede Vester Agger eller i det endnu tørskoede Øster. Sporet var blevet koldt igen, og jeg lod det ligge i fryseren.

Der lå det, indtil jeg hørte foredraget om lægssrullerne sidste år. Så tog jeg kontakt med Forsvarets Arkiver, hvor man på grundlag af avisnotitsens oplysninger elegant fiskede LAUST ud af rullen. Komplet med forfremmelses-bedømmelse og fødselsdato. Om det så var hans fødested, så var det der.

AGGER igen! Ak & Ve, men ikke noget om Thy eller Mors. Jeg var endnu en gang slået tilbage til Start. Hvorfra kom egentlig den tåbelige ide med Mors ?

Selv om det selvfølgelig var et helt igennem håbløst foretagende, foretog jeg et nedtrykt opkald til Morsø Lokalhistoriske om mit problem med Agger,- der ligger i Thy - selv om visse folk tror det er på Mors..

"Jamen vi har da også noget her som engang kaldtes for Agger!" lød svaret. Eller "AGER",- så måske ..?

Det forholdt sig sådan, at indtil for godt 100 år siden var der "*en liden Øe*" ved sydspidsen af Mors. Kaptajn Dalgas forbandt den imidlertid i 1874 med moder-øen, *ved en 2000 Alen lang Dæmning,- til en pris af 14 Tusinde Rigsdaler,-* så nu er det ikke længer nogen Ø, og derfor hedder den *AGERØ*. Element, min kære Watson!

Morsø Lokalhistoriske oplyste ikke blot, at det var Karby Sogn, men fandt også **ryttersoldaten Laust og hans lillebror Anders Christian**. Født på Agger 1832 hhv. 1836.

Efterfølgende viste der sig at være *Jack-Pot*. Kirkebøgerne fra Karby viste ikke mindre end 4 led af slægten *Kankelborg* som gårdfæstere på Agger, fra slutningen af 1600-tallet til midt i 1800 tallet.

Samt at slægtsnavnet *Kankelborg* først var "forsvundet" efter Frederik den 6.'s forordning af 1828 om dåb og navne mv. Ryttersoldaten og hans lillebror var de første i slægten uden det "udstyr" som havde karakteriseret **deres Oldefar**.

Hans Falkenberg-Klok
Rosenvænget 34, 4800 Nykøbing F.
54 82 15 40

PS. De (meget) få nulevende Kankelborg'ere på Mors er i fuld gang med at opformere slægtsnavnet.

* R E N T E K A M M E R E T *

Danske Rentekammer har alt, hvad der angår økonomiske sager i Danmark fra 1660 og til 1848 - efter denne tid overgik det til det vi idag kender som FINANSMINISTERIET.

Rigsarkivet har registratur, der er opdelt regionalt - og derefter kronologisk.

Rentekammerets indhold, der er lagt efter saglige eller topografiske hensyn, er bl.a.:

fritagelser fra skat,
udskrivning af forsk. skatter, bl.a. brandskatter,
bygningsvæsen,
bort salg af ryttergodser,
bort salg af kongelige ejendomme,
vej- og brovæsen,
landvæsen,
stutteri-, kvægsyge og veterinærvæsenet,
skov- og jagtvæsen,
ansøgninger eller udnævnelser af personer inden for
forstvæsenet, møllere og kroejere.

(SE: "Fortid og Nutid", XII, 1937-38, side 243 f.).

* * * M Å L O G V Æ G T * * *

I gamle dage havde mange fag eller brancher deres eget specielle måle- og vejesystem, og målene kunne desuden variere fra landsdel til landsdel, på samme måde som tommemålet i dag varierer fra Danmark til Sverige og England.

Gennem tiderne har der flere gange været gjort forsøg på at ensrette det danske måle- og vejesystem, men det lykkedes først under Chr. V., hvor astronomen Ole Rømer (1644-1710) blev sat til, af enevældskongemagten, at harmonisere mål og vægt i Danmark. Den 1/5-1683 og 10/1-1698 kom kongelige forordninger, som fastsatte størrelserne for alen, tønde, pund og pot, og dermed lagdes grunden til justervæsenet, der stadig kontrollerer, at vægte, vægtlodder, rummål og længdemål er lovlige og i overensstemmelse med dansk norm.

Selv om der ved forordningerne i slutningen af 1600-årene blev indført ensartet mål ved kongelig befaling, fortsatte man rundt omkring med at bruge de gamle lokale måleenheder mange hundrede år frem i tiden. Disse kan være meget forskellige, og man advares mod umiddelbart at sammenligne dem, eller omsætte dem til moderne mål.

I 1912 indførtes metersystemet, hvor kilo, meter og liter skulle afløse pund, alen og pot, men at det ikke var så let at afskaffe indarbejdede systemer ses deraf, at man stadig køber sukker, kaffe og smør i pund, og at håndværkere måler i fod og tommer og kalder deres måleredskab for en "tomme-stok".

Ole Rømer
(1644-1710)

25

Chr. V.s mål og vægtreform fastsatte følgende enheder:

LÆNGDEMÅL :

1 mil	=	4000 favne	=	12000 alen
1 favn	=	3 alen		
1 alen	=	2 fod	(= 62,8 cm)	
1 fod	=	12 tommer		
1 tomme	=	12 linier		
1 linie	=	12 skrupler		

VÆGTMÅL :

1 skip pund	=	20 lispund
1 lispund	=	16 pund
1 pund	=	100 kvint (= ca. 500 gram)
1 kvint	=	10 ort

RUMMÅL :

1 kubikfod	=	32 potter
1 pot	=	4 pægle (= 0,966 liter)

Udover de generelle rummål til brug ved forskellige slags flydende varer fandtes specielle tøndemål til brug ved korn, salt, øl, tjære og kul. Mens korn, salt og andre finkornede varer som regel máltes afstrøget med en strygestok, blev korn og grovere varer målt med top.

KORN :

1 tønde	=	8 skæpper	=	144 potter
1 skæppe	=	18 potter		

SALT :

1 tønde = 176 potter

ØL :

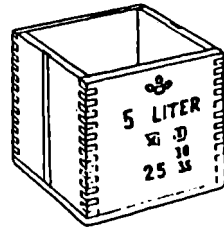
1 tønde = 136 potter

TJÆRE :

1 tønde = 120 potter

KUL :

1 tønde = 192 potter

Kornmål

FLADEMÅL :

Betegnelsen 1 tønde land betyder oprindeligt størrelsen af det jordstykke, hvori der kunne sås en tønde korn.

1 tønde land = 8 skæpper land = 14.000 kvadratalen
1 skæppe land = 4 fjerdingkar land
1 fjerdingkar land = 3 album land
(1 tønde land = 0,5516 hektar = 5516 m²)

STYKTAL :

Man kan ved kilde læsning støde på forskellige styktal som:

1 snes = 20 stykker
1 skok = 3 snese = 60 stykker
1 ol = 4 snese = 80 stykker
1 tylvt = 1 dusin = 12 stykker
1 gros = 12 dusin = 144 stykker

Litt.: Nordisk kultur, Bind XXX

Mål og vægt, red. Sv. Aakjær 1936

Poul Rasmussen: Mål og vægt (Dansk historisk fællesforening 1987)

Frilandsmuseet: Gård fra Pøbringe

Ole Rømer Museet, Kroppadala Allé 3, Vridsløsemagle,

2830 Taastrup (tlf.: 42 52 85 85)

- daglig leder cand.oecon. Claus Thykjær